

bridge
the gap

Enhancing the
Social and Digital
Participation of
Older People

Fact
Sheet

Over de factsheet

Dit informatieblad is voor organisaties en belanghebbenden die zich bezighouden met de sociale en digitale participatie van ouderen. Het is ontwikkeld in het kader van het Erasmus+ project **Bridge the Gap!**, dat tot doel heeft ouderen op te leiden, mondig(er) te maken en te ondersteunen om actief te worden in hun buurt. Ook om hun ideeën voor leeftijdsvriendelijke omgevingen naar voren te brengen en zich de digitale instrumenten eigen te maken die hen helpen hun ideeën uit te voeren.

De factsheet beoogt informatie te verstrekken over de aanpak en activiteiten van het **Bridge the Gap!** project en de thema's vergrijzing en sociale participatie in het digitale tijdperk. Daarnaast worden projecten en initiatieven gepresenteerd om met behulp van digitale instrumenten leeftijdsvriendelijke omgevingen in Europa te creëren, als inspirerende voorbeelden in de praktijk.

Bij het samenstellen van deze factsheet hebben de organisaties die betrokken zijn bij het **Bridge the Gap!** project deskresearch uitgevoerd in hun respectievelijke landen (Oostenrijk, Duitsland, Italië, Litouwen en Nederland) en interviews gehouden met deskundigen, praktijkmensen, stakeholders en ouderen die mogelijk actief zouden kunnen worden in het project. Als onderdeel van de deskresearch onderzochten we onder meer de huidige stand van zaken op het gebied van digitalisering in tijden van demografische veranderingen en benaderingen ter bevordering van leeftijdsvriendelijke omgevingen of de digitale participatie van ouderen. De interviews werden (meestal) telefonisch of via videoconferenties afgenomen. In totaal werden 56 interviews gehouden.

Onze speciale dank gaat uit naar alle betrokkenen: Bedankt voor het delen van jullie kennis, ideeën en ervaringen met ons!

(Inleiding

De ingrijpende veranderingen die de digitalisering met zich meebrengt, zijn op alle gebieden van het leven zichtbaar. Wat betekent dit voor het toenemende aantal ouderen in de samenleving? Worden zij 'achtergelaten', zoals vaak wordt gezegd, of profiteren zij van de mogelijkheden van de digitalisering? Welke rol spelen digitale media en het internet in de sociale participatie van oudere burgers en welke hindernissen moeten zij overwinnen? Op de volgende pagina's zullen wij deze vragen verder onderzoeken.

“Ik vind dit project zo leuk omdat het ouderen in staat stelt sociaal te participeren en actief te worden, en het is vaak deze groep die over het hoofd wordt gezien.”

— ondervraagde deskundige,
mobiliteitsagentschap Wenen, Oostenrijk

(Onze visie

Om een hoge levenskwaliteit te bereiken, gaan we er vanuit dat het van cruciaal belang is dat mensen zo lang mogelijk autonoom kunnen leven door zelfbeschikking. Dit vereist zowel een wereld zonder barrières als buurten die autonomie en sociale participatie van de bewoners ondersteunen. Maatschappelijke participatie omvat op haar beurt in toenemende mate ook digitale participatie. Digitalisering vergt echter nieuwe kennis en vaardigheden om volledig aan de samenleving te kunnen deelnemen. Het is daarom van groot belang dat we de digitale kloof verkleinen die bepaalde groepen (bijvoorbeeld ouderen) scheidt van degenen die volledige toegang hebben tot de digitale wereld.

Er zijn veel creatieve en duurzame manieren om ouderen in staat te stellen zelfstandig te leven en bij te dragen aan een leefomgeving die hun onafhankelijkheid en sociale participatie ondersteunt. Ouderen hebben er het meeste baat bij als zij zelf actief hun omgeving veranderen naar hun eigen wensen. Het doel van Bridge the Gap! is ouderen op te leiden en in staat te stellen hun ideeën voor een leeftijdsvriendelijke omgeving uit te voeren met behulp van digitale hulpmiddelen, zodat zij meer vertrouwen krijgen in het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT) (zie blz. 18 voor meer informatie over het project).

© iStock.com/Cecillie_Arcurs

Vergrijzing, digitalisering en participatie

De Europese Unie staat voor grote veranderingen: onder andere een opmerkelijke stijging van de levensverwachting en een groeiend aantal ouderen. Volgens recente gegevens zal het aandeel van 65-plussers in de bevolking van de EU-27 stijgen van 20,3% in 2019 tot 29,4% in 2050 (Eurostat, 2020). Het is dan ook belangrijk dat de leefomgeving van ouderen aansluit bij hun behoeften en wensen en goede voorwaarden biedt voor actief en gezond ouder worden. Sociale participatie kan in dit verband als bijzonder belangrijk worden beschouwd.

“Leefrijdsvriendelijke omgevingen bevorderen de gezondheid en het welzijn en de participatie van mensen wanneer zij ouder worden. Ze zijn toegankelijk, rechtvaardig, inclusief, veilig en ondersteunend. Ze bevorderen de gezondheid en voorkomen of vertragen het ontstaan van ziekten en functionele achteruitgang. Ze bieden mensgerichte diensten en ondersteuning om herstel mogelijk te maken of om functieverlies te compenseren, zodat mensen de dingen kunnen blijven doen die voor hen belangrijk zijn.” (WHO, 2021)

Uit tal van onderzoeken blijkt dat leren en sociale participatie op latere leeftijd van cruciaal belang zijn voor iemands welzijn, gezondheid, gevoel van eigenwaarde en mentale weerbaarheid. Sociale participatie kan veel verschillende vormen aannemen, zoals deelname aan activiteiten of netwerken, thuiszorg, religieuze activiteiten, betaald werk, vrijwilligerswerk of betrokkenheid bij een politieke organisatie. De aanpak van het Bridge the Gap! project richt zich op het belang van ouderen om actief deel te nemen aan hun gemeenschap, op een zinvolle manier die aansluit bij hun individuele interesses.

Om de maatschappelijke participatie van ouderen te bevorderen, is het goed om eerst te kijken naar de belemmeringen die deze participatie in de weg kunnen staan. De door ons geïnterviewde personen meldden een breed scala aan belemmeringen die ouderen ondervinden bij maatschappelijke participatie. Daartoe behoren onder meer gezondheidsbeperkingen, gezinsverantwoordelijkheden, weinig zelfvertrouwen, een ontoereikend aanbod van activiteiten, ontoereikende middelen (geld) en een gebrek aan informatie over participatiemogelijkheden. Met name in Litouwen werden veel bijkomende belemmeringen genoemd, zoals de heersende cultuur van isolement en zwijgen, gebrek aan tolerantie, negatieve attitudes en een zwak gemeenschapsgevoel. Bovendien hebben sommige ouderen in Litouwen negatieve gevoelens ten aanzien van gemeenschaps-evenementen, die in de voormalige Sovjettijd werden opgelegd en verplicht waren.

In tijden van toenemende digitalisering worden digitale vaardigheden steeds belangrijker en zijn een voorwaarde voor maatschappelijke participatie. Het verkrijgen van informatie, het deelnemen aan evenementen en het onderhouden of leggen van contacten vereisen steeds meer de vaardigheid om digitale instrumenten te kunnen gebruiken.

Voordelen en uitdagingen

“Het belangrijkste voordeel van het hebben van digitale vaardigheden is dat je op de toekomst bent voorbereid en onafhankelijk van anderen kunt blijven.”

— Vrijwilliger die digitale trainingen geeft aan oudere volwassenen, Nederland

Wij vroegen zowel deskundigen als ouderen welke voordelen digitalisering voor ouderen heeft en met welke uitdagingen zij in het tijdperk van digitalisering worden geconfronteerd. De antwoorden waren zeer uiteenlopend. Met name tegen de achtergrond van de COVID-19 pandemie werd gewezen op de mogelijkheden die het internet biedt voor het onderhouden van sociale contacten en maatschappelijke participatie. Daarnaast wordt ook de beschikbaarheid van informatie en diensten door ouderen zeer gewaardeerd (zie kader). Vaak genoemde uitdagingen zijn onder meer de verwarrende aard van informatie en aanbiedingen en de snel veranderende apparaten en toepassingen. Bovendien stelt de soms ingewikkelde bediening van veel digitale instrumenten veel ouderen voor cognitieve en fysieke uitdagingen. Vaak spelen ook angsten een rol: malware, fraude, verborgen kosten, gegevensbeveiliging en de vrees iets stuk te maken werden genoemd. Daarnaast kunnen ook financiële middelen of een gebrekkige infrastructuur wat betreft internetvoorziening een barrière vormen.

De bovengenoemde obstakels vereisen kennis en vaardigheden om zich veilig en competent in de digitale ruimte te kunnen bewegen. Om deze kennis te verwerven, moeten mensen bereid zijn nieuwe dingen te leren en ervan overtuigd zijn dat het gebruik van digitale hulpmiddelen persoonlijk voordeel oplevert. Bovendien hebben ouderen vaak steun nodig van de mensen om hen heen om zich vertrouwd te maken met nieuwe apparaten en toepassingen.

Het gebruik van digitale hulpmiddelen betekent voor veel ouderen een grotere vrijheid en onafhankelijkheid. Aan de andere kant betekent de voortschrijdende digitalisering voor degenen die niet over voldoende digitale vaardigheden beschikken een toenemende afhankelijkheid van anderen.

© iStock.com/monkeybusinessimages

Voordelen van digitalisering voor ouderen

De geïnterviewden merkten op dat ICT niet alleen meer communicatiemogelijkheden biedt omdat sociale contacten gemakkelijker, sneller en uitgebreider kunnen verlopen, maar ook helpt bij de aanpak van dagelijkse problemen. Bij beperkte mobiliteit kunnen ouderen met behulp van digitale hulpmiddelen meerdere dagelijkse 'taken' uitvoeren: doktersafspraken maken via internet, wachtlijsten in de gaten houden, eten bestellen om te laten bezorgen, rekeningen betalen, communiceren met familie en vrienden en zowel lokale als internationale reizen plannen en boeken. Op die manier kunnen zij zelfredzaam en onafhankelijk zijn of blijven. Verder kunnen digitale hulpmiddelen de intellectuele nieuwsgierigheid, de persoonlijke ontwikkeling en de leermogelijkheden vergroten. Sommige ouderen starten zelfs online een bedrijf. Volgens de geïnterviewde deskundigen en actieve ouderen voelen mensen zich minder eenzaam door de grotere sociale activiteit en de grotere toegankelijkheid van informatie als gevolg van het gebruik van digitale hulpmiddelen.

Er zijn ook veel manieren waarop digitale technologieën een positieve invloed kunnen hebben op het leven van ouderen. Zoals op het gebied van huisvesting, mobiliteit, veiligheid en zorg en gezondheid. Meer informatie over deze onderwerpen vindt u hier:

<https://tinyurl.com/8thReportEN>

De digitale kloof: een kwestie van leeftijd?

“We hebben dringend behoefte aan verandering en verandering kan van ouderen komen: daarom moeten we hun digitale geletterdheid verbeteren.”

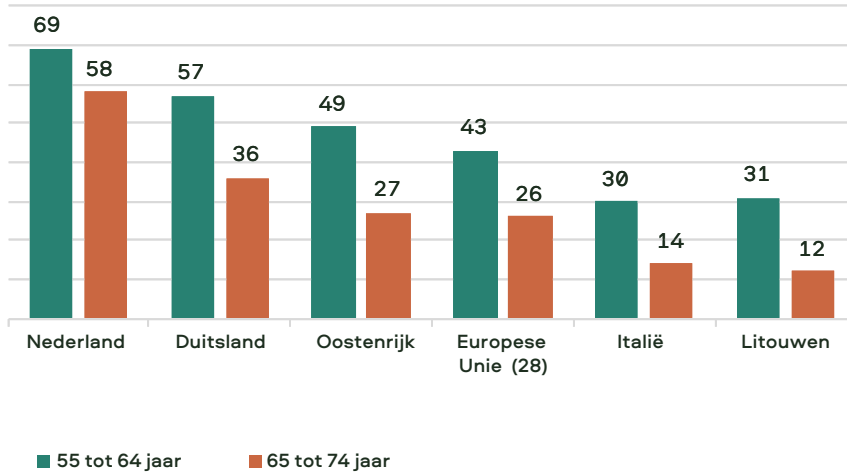
—Vrijwilliger in de uitgeverijsector, Italië

„[De] digitale kloof tussen de generaties ... beschrijft de kloof tussen leeftijdsgroepen wat betreft hun toegang tot en gebruik van moderne informatie- en communicatietechnologieën (ICT); dergelijke technologieën omvatten doorgaans mobiele telefoons, personal computers, laptops, tablets, het internet en aanverwante diensten.“ (Eurostat, 2020, p. 151)

Met de snelle ontwikkeling van de informatietechnologie en het internet worden de verschillen tussen de diverse groepen en individuen die al dan niet gebruik maken van technologie snel duidelijk. Aanvankelijk werd de nadruk gelegd op de fysieke toegang tot de nieuwste informatietechnologie en het internet. Tegenwoordig wordt de digitale kloof echter afgemeten aan het daadwerkelijke gebruik van technologie, vaak gestuurd door vaardigheden, waargenomen voordelen en de juiste motivatie.

In heel Europa neemt het gebruik van ICT af naarmate de leeftijd toeneemt, maar de verschillen tussen de leeftijdsgroepen zijn de afgelopen jaren kleiner geworden. Hoewel het aantal online-gebruikers in de oudere leeftijdsgroepen toeneemt en de digitale kloof in alle onderzochte landen lijkt te worden gedicht, bestaat er nog steeds een digitale kloof en is het aandeel van degenen die geen gebruik maken van het internet in veel Europese landen nog steeds vrij hoog. Dit komt ook tot uiting in de digitale vaardigheden van ouderen (zie diagram).

Personen die ten minste beschikken over algemene digitale basisvaardigheden (%)

Grafiek: Eurostat, Individuals' level of digital skills (online data code: ISOC_SK_DSKL_I), 2019.

Wat de digitale geletterdheid van mensen in de oudere leeftijdsgroepen (55-64 en 75+) betreft, zijn er aanzienlijke verschillen binnen de Europese landen en ook tussen de landen die aan het project deelnemen. In Italië is niet alleen het percentage mensen met digitale basisvaardigheden betrekkelijk laag, maar het aandeel ouderen in de totale bevolking is het grootste van Europa. Het probleem is in Italië dan ook bijzonder groot. In Nederland daarentegen is de digitale participatie van ouderen al relatief hoog.

De digitale kloof mag echter geenszins louter als een kwestie van leeftijd worden beschouwd. Intermediaire factoren die een belangrijke rol spelen zijn onder meer opleidingsniveau, inkomen, arbeidsstatus en biografie, gezondheid, mobiliteit, beschikbare sociale (ondersteunings)netwerken en geografische ligging. Oudere vrouwen werken vaker in banen die minder technologie gerelateerd zijn en hebben meestal een lager pensioen. Financiële middelen spelen ook een belangrijke rol bij het technologiegebruik omdat de aanschafkosten van digitale tech-

nologieën en de kosten van het onderwijsaanbod een extra barrière vormen voor de toegang. Als gevolg hiervan is er een duidelijk genderverschil in het gebruik van digitale technologieën en digitale participatie dat in alle landen wordt aangetroffen: Vrouwen maken over het algemeen minder gebruik van digitale apparatuur dan mannen.

© iStock.com/Christian Horz

Waarvoor gebruiken ouderen ICT?

De beschikbare gegevens over ICT-gebruik in de landen die aan het Bridge the Gap!-project deelnemen, zijn moeilijk te vergelijken omdat verschillende enquêtemethoden werden gebruikt. In de landen waar gegevens beschikbaar waren, was er een duidelijke trend naar meer smartphonegebruik onder ouderen. Bovendien worden messenger services, zoals WhatsApp en videogesprekken in toenemende mate door ouderen gebruikt, terwijl platforms voor sociale media betrekkelijk weinig worden gebruikt. In het algemeen is het schrijven van e-mails de belangrijkste reden voor het gebruik van digitale apparaten, gevolgd door het zoeken naar informatie en het doen van bankzaken of administratieve zaken, zoals het invullen van belastingaangiften. Met name gezondheid-gerelateerde informatie is voor veel ouderen van groot belang. Meer geavanceerd gebruik, zoals het zelfstandig plaatsen van inhoud op het internet, is onder ouderen in de meeste landen echter nog betrekkelijk zeldzaam.

Gevolgen en kansen

“Je katapulteert jezelf naar ouderdom en eenzaamheid als je deze mogelijkheden niet benut.”

— Potentiële leerling, vrouw, 86 jaar, Duitsland

Aangezien sociale participatie in toenemende mate afhankelijk is van digitale participatie, raken degenen die niet voldoende zijn toegerust met apparaten, internettoegang en kennis over het gebruik van digitale technologieën, ook in sociaal opzicht steeds verder achterop. Het toenemende belang van digitale technologie voor de sociale participatie van mensen werd vooral duidelijk tijdens de COVID-19-pandemie. Toen persoonlijke contacten beperkt waren, vonden activiteiten alleen online plaats en werden digitale vaardigheden een voorwaarde voor participatie en het onderhouden van sociale contacten. Dit onderstreepte de noodzaak om mensen uit te rusten met de nodige infrastructuur (stabiele en snelle internetverbindingen) en digitale vaardigheden. Deze doelstellingen staan ook hoog op de politieke agenda - op Europees, nationaal en regionaal niveau - wat tot uiting komt in tal van beleidsmaatregelen en benaderingen die erop gericht zijn de digitale kloof te dichten. In de loop van ons onderzoek hebben we vastgesteld dat het verschaffen van internettoegang en mensen leren hoe ze internet moeten gebruiken al een moeilijke onderneming is, terwijl het aanmoedigen van het gebruik van ICT en het overtuigen van mensen dat het gebruik van digitale hulpmiddelen voordelen oplevert een nog grotere uitdaging vormt.

Het feitelijke gebruik en de bereidheid om nieuwe digitale hulpmiddelen te gebruiken en uit te proberen is complex en oudere volwassenen hebben verschillende ervaringen, behoeften en verwachtingen. Bovendien zijn verschillende eerdere ervaringen (d.w.z. ‘technologische biografieën’), huidige behoeften en individuele mogelijkheden, bijv. financiële middelen of de beschikbaarheid van een motiverende en ondersteunende omgeving, cruciale factoren.

“Tijdens de lockdown hebben we vijf verjaardagen gevierd op Zoom. We konden niet uitgaan en vieren zoals vroeger, maar we hadden nog steeds plezier om elkaar online te ontmoeten en te vieren.”

— Potentiële leerling, vrouw, 74 jaar, Litouwen

De COVID-19 pandemie was voor veel mensen een reden om het internet te ontdekken als een instrument om het dagelijks leven te organiseren en hun contacten en hobby's te onderhouden. Ouderen begonnen videogesprekken te voeren met kinderen en kleinkinderen en zij werden 'gedwongen' te leren online te winkelen en online te bankieren. Dit komt tot uiting in het toenemende internetgebruik van ouderen. In Duitsland bijvoorbeeld is het percentage mensen van 70 jaar en ouder dat internet gebruikt gestegen tot 75% in 2020, terwijl dit in 2019 nog maar 58% was (Beisch en Schäfer, 2020). Het is onzeker of deze nieuw ontdekte mogelijkheden gebruikt zullen blijven worden wanneer het leven weer normaal wordt, of dat de pandemie slechts een kortstondig effect zal hebben.

Wij hebben gezien dat de toegang tot de digitale wereld veel voordelen en mogelijkheden biedt voor ouderen. Wij geloven daarom dat het belangrijk is hen vertrouwd te maken met digitale technologie en hen nieuwsgierig te maken naar het gebruik ervan. Zowel de deskundigen als de onderzochte ouderen benadrukten dat individueel voordeel en plezier altijd op de voorgrond moeten staan bij het aanleren van digitale hulpmiddelen. De mogelijkheid om te proberen en te oefenen, alsook een permanent contactpunt waar mensen ondersteuning kunnen krijgen wanneer ze die nodig hebben, zijn ook belangrijke voorwaarden om digitale vaardigheden op een duurzame manier te bevorderen.

Er moet echter altijd rekening mee worden gehouden dat mensen verschillende behoeften en belangen hebben. Als iemand om welke reden dan ook besluit geen gebruik te maken van ICT, moet dit worden geaccepteerd. Het is daarom van groot belang dat bedrijven en overheden ook analoge alternatieven voor digitale diensten aanbieden.

(Het creëren van leeftijdsvriendelijke omgevingen met behulp van digitale middelen

Enkele inspirerende voorbeelden uitgelicht

In de nasleep van de COVID-19-pandemie moesten veel initiatieven hun toevlucht nemen tot digitale middelen, zoals videoconferenties of sociale media, om hun activiteiten voort te zetten. De pandemie was voor velen dus de aanleiding om digitale mogelijkheden te gebruiken om hun eigen belangen te behartigen. Maar ook zonder de pandemie werden in veel leeftijdsvriendelijke projecten al digitale middelen gebruikt. De volgende voorbeelden van specifieke initiatieven en projecten laten zien hoe digitale middelen kunnen worden gebruikt om samen met ouderen te werken aan een leeftijdsvriendelijke omgeving.

Digital, gesund altern

OOSTENRIJK

“Wanneer is iets leuk? Hoe vindt plezierig leren plaats? Wanneer ik met iemand in contact kom. Dit brengt plezier in leren.”

— ondervraagde deskundige, Digitaal, gezond ouder worden

Het project **Digital, gesund altern** (Digitaal, gezond ouder worden) bevordert burenbanden, een autonoom leven en gezondheidsvaardigheden bij ouderen in 14 gemeenten in Neder-Oostenrijk. Er worden regelmatig ‘smart cafés’ georganiseerd waar oudere volwassenen met anderen in contact kunnen komen en over digitale apparaten kunnen leren, zowel van elkaar als van ‘smartphone vrienden’, die ook aan de bijeenkomsten deelnemen. De ‘smart cafés’ vinden plaats in cafes en openbare bibliotheken en er komt meestal een groep van maximaal vijf volwassenen bijeen. De nadruk van de smart cafés ligt op peer-to-peer leren en het creëren van een comfortabele omgeving om nieuwe dingen uit te proberen en samen apparaten en functionaliteiten te verkennen. Voorts werd een app ontwikkeld met de naam Stupsi (gekoppeld aan de term ‘nudging’, ‘een zetje geven’) die oudere volwassenen aanmoedigt om hun gezondheid te bevorderen door middel van individuele of groepsactiviteiten en om samen te komen om hun leefomgeving samen te verkennen. Dit bevordert de verbindingen tussen de digitale en analoge wereld.

https://www.waldviertler-kernland.at/cms/digital_gesund_altern/

© Claus Schindler

Sociale media voor buurtwacht

NEDERLAND

De groepsberichtenfunctie in WhatsApp wordt in Nederland gebruikt om zogenaamde WhatsApp buurtpreventiegroepen op te richten. Buurtbewoners kunnen informatie uitwisselen en elkaar waarschuwen voor de aanwezigheid van verdachte personen of andere gevaarlijke situaties in de buurt. Voorbeelden zijn het waarschuwen van burens voor een vrouw die aanbelde met het doel oudere burgers op te lichten, of het voorkomen van inbraken via achterdeuren in straat X. Soms neemt ook de gemeentelijke wijkbeheer ambtenaar deel aan de groep. Bij het binnengaan van de wijk wordt een speciaal bord (zie foto) geplaatst om criminelen te waarschuwen. Deze borden zijn in heel Nederland te vinden.

Pane e Internet

EMILIA-ROMAGNA, ITALIË

“Digitale hulpmiddelen helpen oudere burgers bij het overwinnen van eenzaamheid, het verbeteren van het gevoel van eigenwaarde, levenslang leren, sociale interactie en dus ook sociale participatie.”

—Vice-voorzitter van het regionale parlement van Emilia-Romagna, Italië

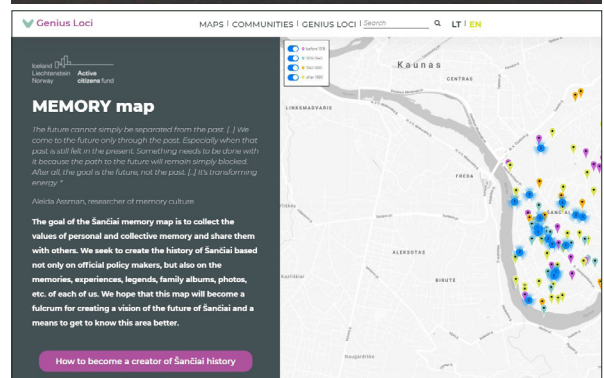
Het project **Pane e Internet** (Brood en Internet, Pel) ging in 2009 van start als een proefinitiatief en heeft tot doel de digitale competentie van burgers te vergroten en de digitale uitsluiting te verminderen van onder meer burgers in de regio Emilia-Romagna tussen 45 en 74 jaar die nog nooit gebruik hebben gemaakt van het internet of online diensten. Dit gebeurt door de oprichting van zogeheten „Pel-punten“ door de grootste gemeenten en de gemeentelijke samenwerkingsverbanden. De Pel-punten bevorderen de ontwikkeling van de digitale competentie van de burgers vanuit het perspectief van een leven lang leren, alsook hun bewustzijn en kritisch gebruik van digitale technologieën en onlinediensten, met name die welke door de overheid worden aangeboden. Dit gebeurt door middel van opleidingen in digitale geletterdheid, initiatieven op het gebied van digitale cultuur (workshops, conferenties, laboratoria, enz.) en digitale faciliteringsdiensten, waaronder één-op-één-bijstand die voornamelijk door vrijwilligers in openbare bibliotheken wordt verleend.

Genius Loci: verstedelijking en burgermaatschappij

ŠANČIAI GEMEENSCHAP,
KAUNAS, LITOUWEN

Het driejarige (2020-2023) project **Genius Loci**, gefinancierd met EER-subsidies, heeft als doel het probleem van ongecoördineerde en niet-democratische verstedelijking in het district Kaunas Šančiai op te lossen en de lokale bevolking te betrekken bij de planning van nieuwe ontwikkelingen in dit historische gebied. Een van de doelstellingen van het project is het creëren van een virtuele gemeenschapsruimte voor burgerprocessen en het vergroten van het aantal gebruikers van digitale instrumenten om de deelname van het publiek aan burgeractiviteiten te bevorderen. Tijdens de looptijd van het project is het de bedoeling om meer dan 50 burgeractiviteiten en partnerschappen met inwoners van Šančiai en andere belanghebbenden uit te voeren. Deze activiteiten omvatten onderwijs, creativiteit, het maken van kaarten en vaardighedenontwikkeling. Het eerste resultaat van het project is de Šančiai Geheugenkaart. Het doel van deze kaart is het verzamelen en delen van beelden en verhalen van de collectieve en individuele geschiedenis van Šančiai. De kaart moet niet alleen officieel beschermde culturele erfgoedgebouwen en -locaties bevatten, maar ook persoonlijke beelden die herinneringen uitdrukken, legenden die verband houden met de plaats, enz.

<https://sanciubendruomene.lt/en/>

© Saulius Piksrys, Exhibition of Darius Petrusis photos of architectural details on old houses in Šančiai, Šančių bendruomenė, interactive digital memory map

SeniorenNetz

MÄRKISCHES VIERTEL,
BERLIJN, DUITSLAND

Mariane Grabowsky vond het jammer dat veel ouderen geen gebruik maakten van internet en daardoor veel van de voordelen van digitale technologieën misliepen. Daarom startte ze samen met de vereniging Netzwerk Märkisches Viertel in 2017 het proefproject **SeniorenNetz**. In samenwerking met verschillende organisaties en belanghebbenden bouwden zij een informatieportaal en een interactienetwerk. De leeftijdsvriendelijke digitale infrastructuur werd samen met de senioren gebouwd en is bedoeld om de digitale competentie van ouderen te versterken en de uitwisseling tussen de generaties te bevorderen. Het online platform www.seniorennetz.berlin bevat relevante aanbiedingen en informatie voor ouderen in het district. Voor mensen die thuis geen toegang tot internet of een pc hebben, zijn twee informatiezuilen met geïntegreerde tablets en printers ingericht. Naast het informatieportaal worden er cursussen door, met en voor senioren aangeboden.

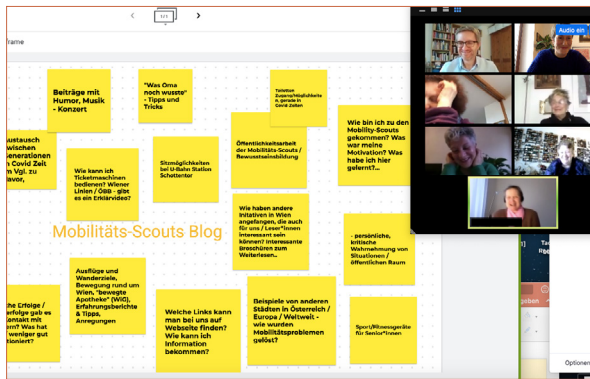
www.netzwerkmv.de

© GESOBAU AG

© Netzwerk MV e.V./ André Wunstorff

© queraum. kultur- und sozialforschung, online meeting in November 2020

Mobility Scouts gaan bloggen

WENEN, OOSTENRIJK

“Bij onze activiteiten om leeftijdsvriendelijke wijken te creëren, zou je kunnen denken als een verslaggever: wat heb ik nodig om een verhaal openbaar te maken? Onderzoek informatie online als een eerste stap, bijvoorbeeld.”

— Mobility Scout, Wenen

Een groep oudere volwassenen die deelnam aan het **Mobility Scouts**-project is sinds 2018 actief bezig met het creëren van een (meer) leeftijdsvriendelijke leefomgeving in Wenen. In 2020 wilde de groep, ondanks de COVID-19 pandemie, nog steeds actief opkomen voor hun ideeën en behoeften en besloot digitale paden en nieuwe manieren van belangenbehartiging te verkennen. In een co-creatieproces begon de groep gezamenlijk een WordPress website en blog te beheren om aandacht te vragen voor hun projecten en een breder publiek te bereiken. Tijdens het proces hebben ze veel nieuwe digitale vaardigheden opgedaan. Er worden regelmatig online vergaderingen via Zoom georganiseerd om de uitwisseling van ervaringen tussen de deelnemers mogelijk te maken, te leren van de input van deskundigen, verdere ontwikkelingen van het project te bespreken en peer-to-peer leren te bevorderen.

www.mobilitäts-scouts.at

Struikelcampagne

DEN HAAG, NEDERLAND

Tijdens de lokale valpreventieweek in 2020 werd gemeld dat Den Haag nogal slecht presteert als het gaat om valincidenten in of buiten de woning. Dit bericht was voor de Haagse ouderenraad, de Stedelijke Ouderen Commissie (SOC), aanleiding om dit onderwerp nader te onderzoeken. Zij lanceerden een meldpunt, waar ouderen de aanwezigheid van losliggende, scheve of verzakte stoeptegels konden melden. Het initiatief is een combinatie van traditionele en sociale media. Het SOC deed de oproep door contact op te nemen met hun lidorganisaties en door het te publiceren in lokale media. Het SOC ontving meer dan 400 meldingen van oudere volwassenen. De meldingen werden gebundeld in een rapport dat goed werd ontvangen door de wethouder van de gemeente Den Haag, die beloofde de situatie te verbeteren. De presentatie van het rapport en de reactie van de wethouder is gefilmd en gepubliceerd op YouTube: <https://youtu.be/NkdR3Pjs9aI>.

<https://tinyurl.com/StumbleCampaign>

© Fondazione Mondo Digitale

Nonni su Internet

ITALIË

De non-profitstichting Fondazione Mondo Digitale (Digitale Wereld) is in 2002 gestart met het project **Nonni su Internet** (Grootouders op het internet) om de digitale geletterdheid van mensen van 60 jaar en ouder te bevorderen. In het kader van dit project worden ouderen opgeleid in gratis cursussen van telkens 30 uur door studenten van middelbare scholen of universiteiten, gecoördineerd door ICT-docenten. Elke cursus wordt aangevuld met multimedialerwerk dat docenten en ouderen samen uitvoeren als oefening in het werken met de PC, van het maken van een online woordenboek, van het speelgoed en de spelletjes van gisteren tot fotoalbums met gedigitaliseerde oude foto's. Reeds meer dan 37.000 ouderen zijn gecertificeerd als „internauti senior“ (gekwalficeerde oudere internetgebruikers).

www.mondodigitale.org/en/what-we-do/areas-intervention/active-aging/nonni-su-internet-0

Susitikim, Mieli Senjorai

VILNIUS EN KAUNAS, LITOUWEN

Het idee van het project **Susitikim, mieli senjorai** (Kom samen, lieve senioren) was om creatieve en gezondheidsbevorderende activiteiten voor ouderen voor te stellen, waarbij senioren in workshops dingen kunnen uitproberen die zij nog nooit eerder hebben gedaan, bijvoorbeeld schilderen, linedansen, Callanetics of handwerken, om zo een hobby te vinden die zij zelfstandig verder kunnen beoefenen. Het project bevordert het idee van gezond en actief ouder worden en creëert een positief beeld van ouderen in Litouwen. Het werd goed gepromoot via verschillende mediakanalen. Omdat face-to-face workshops niet meer mogelijk waren tijdens de COVID-19 lockdown, werd deze uitdaging aangegaan door een deel van de activiteiten online op Facebook of YouTube te zetten. In 2020 sloot de onderneming voor vastgoedbeheer Mano būstas zich bij het project aan en introduceerde digitale vaardigheidstrainingen. Het bedrijf beheert flatgebouwen met meerdere verdiepingen, waar veel appartement eigenaren ouderen zijn. Mano būstas creëerde een eHOME-app voor het betalen van rekeningen, het registreren van storting, het volgen van reparatiewerkzaamheden in uitvoering, het volgen van het nieuws, communiceren met de vastgoedbeheerder, stemmen en deelnemen aan de besluitvorming.

<https://susitikim.wixsite.com/mysitesusitikim/apie-mus>

Sprayhilfe statt Gehhilfe

HANAU, DUITSLAND

Een goed voorbeeld van hoe digitale technologieën als hulpmiddelen in initiatieven kunnen worden geïntegreerd is het project **Sprayhilfe statt Gehhilfe** (Spuithulp in plaats van loophulp). Dit was een educatief aanbod over hoe graffiti te creëren. Na een eerste kennismaking met het spuiten van graffiti kwam de groep van meer dan 10 ouderen een keer per maand bijeen om ontwerpen voor hun kunstwerken te maken en hun graffiti samen te creëren. Deze werden in november 2019 in een groepstentoonstelling aan het publiek gepresenteerd. Het project was er vooral op gericht om hun sociale interactie en zelfredzaamheid te versterken, hun creativiteit aan te moedigen en bij te dragen aan een positief en divers beeld van ouder worden. Zoals een projectdeelnemer in het interview meldde, was het werken met de computer een grote hulp bij het maken van de graffiti-ontwerpen. De 86-jarige gepensioneerde ziet dit als een goede gelegenheid om haar digitale vaardigheden toe te passen en verder te ontwikkelen. In 2020 kreeg het project de kans om 10 telecom- en elektriciteitskasten te bespuiten. Deze kans gaf ouderen de kans om actief deel te nemen aan het vormgeven van het stadsbeeld van Hanau en was een groot genoeg voor de deelnemers.

<https://mensen-in-hanau.de/de/sprayhilfe-statt-gehilfe-update/>

© Familien- und Jugendzentrum Wolfgang, Hanau

Als u meer wilt weten over de onderwerpen die in dit informatieblad aan de orde komen of over de hier beschreven projecten, kunt u de nationale verslagen van de deelnemende landen vinden op de **Bridge the Gap!** website: bridgethegap-project.eu/ressources/

Over het project

Het Erasmus+ project **Bridge the Gap!** wordt van oktober 2020 tot september 2022 uitgevoerd in vijf Europese landen: Oostenrijk, Duitsland, Italië, Litouwen en Nederland. Naast dit informatieblad van **Bridge the Gap!** ontwikkelen we samen met oudere burgers een **trainingsconcept en -curriculum** als basis voor de trainingsreeks die in de tweede helft van 2021 in alle partnerlanden zal worden uitgevoerd. De trainingssessies zijn bedoeld om oudere volwassenen te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun eigen ideeën op basis van hun interesses en behoeften, het opbouwen van sterke netwerken en het implementeren van leeftijdsvriendelijke buurtinitiatieven. In het lesprogramma zullen op innovatieve wijze leeftijdsvriendelijke omgevingen en digitale vaardigheid worden gecombineerd.

De **trainingskit** is gebaseerd op het trainingscurriculum en zal het curriculum bevatten, evenals instrumenten en methoden die nuttig zijn gebleken bij de trainingen. Het is vooral bedoeld voor aanbieders van trainingen, trainers in volwasseneneducatie (met een focus op oudere doelgroepen) en organisaties die met en voor ouderen werken. De trainingskit wil anderen inspireren om soortgelijke trainingsactiviteiten in hun lokale context te implementeren.

Om de bevindingen en resultaten van **Bridge the Gap!** te verduurzamen, zal de **digitale training** inzicht geven in de **Bridge the Gap!** training en nuttige achtergrondinformatie en hulpmiddelen bieden die gebruikt kunnen worden door praktijkmensen in het volwassenenonderwijs en door ouderen in het autonome afstandsonderwijs (zelfstudie, thuisstudie).

Literatuur

- ANBO. (2020) Eén op de drie ouderen online om eenzaamheid te voorkomen. [Online] Available from: <https://www.anbo.nl/sites/default/files/content-files/ANBO%20onderzoek%20ouderen%20online%20actief-web.pdf> [Accessed: 14 December 2020].
- Beisch, N. and Schäfer, C. (2020) Ergebnisse der ARD/ZDF-Onlinestudie 2020. Internetnutzung mit großer Dynamik: Medien, Kommunikation, Social Media. [Online] Media Perspektiven 9, p. 462-481.
- BMFSFJ. (2020) Achter Altersbericht. Ältere Menschen und Digitalisierung. [Online] Drucksache 19/21650. Available from: https://www.achter-altersbericht.de/fileadmin/altersbericht/pdf/aktive_PDF_Altersbericht_DT-Drucksache.pdf [Accessed: 19 February 2021]. Summary available in English language from: https://www.achter-altersbericht.de/fileadmin/altersbericht/pdf/BMFSFJ-2020-01199_21x21_Senioren_eng_v7_BF_.pdf [Accessed: 25 April 2021].
- BASK. (2014) Studie. Maßnahmen für Senior/innen in der digitalen Welt. [Online] Available from: https://www.digitaleseniorinnen.at/fileadmin/redakteure/Downloads/studie_massnahmen_fuer_seniorinnen_in_der_digitalen_welt.pdf [Accessed: 03 February 2021].
- CBS. (2020) More elderly active on social media. [Online] Available from: <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2020/04/more-elderly-active-on-social-media> [Accessed: 14 December 2020].
- Destatis – Statistisches Bundesamt. (2021) Wirtschaftsrechnungen. Private Haushalte in der Informationsgesellschaft – Nutzung von Informations- und Kommunikationstechnologien. [Online] Fachserie 15 Reihe 4. Available from: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Einkommen-Konsum-Lebensbedingungen/IT-Nutzung/Publikationen/Downloads-IT-Nutzung/private-haushalte-ikt-2150400207004.pdf?__blob=publicationFile [Accessed: 19 February 2021].
- European Commission. (2020) Digital Economy and Society Index (DESI). Country Report. [Online] Brussel: European Union. Available from: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania> [Accessed: 12 January 2021].
- Eurostat. (2020) Ageing Europe. Looking at the lives of older people in the EU. [Online] 2020 edition. Available from: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11478057/KS-02-20-655-EN-N.pdf/9b09606c-d4e8-4c33-63d2-3b20d5c19c91?t=1604055531000> [Accessed: 13 April 2021].
- GfK Verein. (2018) 50plus: Siegeszug der Smartphones. [Online] Available from: <https://www.nim.org/compact/fokusthemen/50plus-siegeszug-der-smartphones> [Accessed: 19 February 2021].
- ISTAT. (2015) Cultura, uso dei media e nuove tecnologie. [Online] Available from: <https://www4.istat.it/it/anziani/cultura-uso-dei-media-e-nuove-te> [Accessed: 24 April 2021].
- ISTAT. (2019) Cittadini e ICT Anno 2019. [Online] Available from: <https://www.istat.it/it/archivio/236920> [Accessed: 05 February 2021].
- Lietuvos Statistika. (2020) Informacinės technologijos. [Online] Available from: <https://osp.stat.gov.lt/informacines-technologijos> [Accessed: 12 January 2021].
- Nationaal Ouderenfonds. (2019) Ouderen in digitaal Nederland. De voordelen en uitdagingen. [Online] Commissioned by Netwerk Mediawijdsheid en Seniorweb. Available from: <https://www.mediawijzer.net/wp-content/uploads/sites/6/2019/10/Ouderen-in-digitaal-Nederland-De-voordelen-en-uitdagingen.pdf> [Accessed: 07 January 2021].
- Statista. (2021) Share of population that are aged 65 years and older in European countries in 2019. [Online] Available from: <https://www.statista.com/statistics/1105835/share-of-elderly-population-in-europe-by-country/> [Accessed: 13 April 2021].
- Statistik Austria. (2020) IKT-Einsatz in Haushalten 2020. [Online] Available from: http://pic.statistik.at/web_de/statistiken/energie_umwelt_innovation_mobilitaet/informationsgesellschaft/ikt-einsatz_in_haushalten/index.html [Accessed: 29 January 2021].
- WHO. (2021) Age-friendly environments. [Online] Available from: <https://www.who.int/ageing/projects/age-friendly-environments/en/> [Accessed: 13 April 2021].
- Žinios, J. (2020) Šviesioji karantino pusė – pagerėję skaitmeniniai igudžiai. [Online] Available from: <https://www.jonavoszinios.lt/naujiena/sviesioji-karantino-puse---pagereje-skaitmeninio-rastingumo-igudžiai> [Accessed: 12 January 2021].

Impressum

Deze factsheet is een intellectueel product ontwikkeld in het kader van het Erasmus+ project **Bridge the Gap! Enhancing the social and digital participation of older people. K2 – Key Action: Samenwerking voor innovatie en uitwisseling van goede voorbeelden. Strategisch partnerschap voor volwasseneneducatie.** Projectwebsite: www.bridgethegap-project.eu

Uitgegeven door:

ISIS Institut für Soziale Infrastruktur

Ontwerp: Verena Blöchl

Foto's: projectpartners, iStock

LinkedIn:
www.linkedin.com/show-case/bridge-the-gap/

Mede gefinancierd door het programma Erasmus+ van de Europese Unie

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De inhoud geeft de standpunten van de auteurs weer en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de daarin opgenomen informatie.

Partners en contact

Dit Erasmus+ project is gestart in oktober 2020 en zal doorlopen tot einde september 2022. Het project wordt uitgevoerd door de volgende partnerorganisaties in vijf Europese landen:

- **ISIS Institut für Soziale Infrastruktur**
Frankfurt, Duitsland
Europese coördinatie
Jana Eckert
eckert@isis-sozialforschung.de
www.isis-sozialforschung.de
- **queraum. cultural and social research**
Wenen, Oostenrijk
Susanne Dobner, Anita Rappauer
dobner@queraum.org
rappauer@queraum.org
www.queraum.org
- **Lunaria**
Associazione di Promozione Sociale e Impresa Sociale
Rome, Italië
Sergio Andreis
andreis@lunaria.org
www.lunaria.org
- **Seniors Initiatives Centre (SIC)**
Asociacija Senjorų Iniciatyvų Centras
Kaunas, Litouwen
Edita Satiene
e.satiene@gmail.com
www.senjoru-centras.lt
- **AFEdemy, Academy on age-friendly environments in Europe BV**
Gouda, Nederland
Willeke van Staalduinen,
Loes Hulsebosch
willeke@afedemy.eu
hulsebosch@hm-advies.nl
www.afedemy.eu

